

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide | Tanssinopettaja

2024

Oona Metsä

Muina S-U-I-N-A

– Kirjainten ja äänteiden oppiminen kehollisesti
esiopetuksen lastentanssitunnilla

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide / Tanssinopettaja

2024 | 29 sivua

Oona Metsä

Muina S-U-I-N-A

– Kirjainten ja äänteiden oppiminen kehollisesti esiopetuksen lastentanssitunnilla

Tutkielma tutkii kehollisen oppimisen hyötyjä osana lasten kielellistä kehitystä. Tutkielma on kirjallinen osa Turun ammattikorkeakoulun tanssinopettajan tutkinnon (AMK) pedagogista opinnäytetyötä. Osana opinnäytetyötä toteutettiin opetuskokeilu, joka tehtiin Turussa sijaitsevan päiväkodin esiopetusryhmälle. Tavoitteena oli tutkia kehollisen oppimisen hyötyjä lasten kielellisessä kehityksessä esiopetuksessa oleville lapsille. Opinnäytetyöhön sisältyneessä opetuskokeilussa tutkittiin kehollista oppimista työvälineenä kirjaimien A, I, N, S ja U opettelussa.

Opetuskokeilu jakautui kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa harjoiteltiin kirjaimien A, I, N, S ja U muotoja ja toisessa osassa kirjaimien äänteitä. Kirjaimia opeteltiin erilaisten lastentanssiharjoitteiden ja keskustelujen avulla.

Tuloksista havaitaan, että kehollinen oppiminen edistää lasten kielellistä kehitystä. Opetuskokeilussa olleet oppilaat oppivat kirjaimien A, I, N, S ja U muodot, äänteet ja niiden yhdistämisen. Kehollinen oppiminen vahvisti lasten kielellistä muistia, puheen tuottamisen taitoja ja artikulaatiota.

Asiasanat:

lastentanssi, kehollinen oppiminen, esiopetus, kielellinen kehitys

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing Arts, Dance teacher Degree Programme

2024 | 29

Oona Metsä

Muina S-U-I-N-A

- Embodied learning of letters and their sounds in a preschool education children's dance class

The thesis examines the benefits of physical learning as part of children's linguistic development. The thesis is a written part of the pedagogical thesis of the dance teacher degree (AMK) of Turku University of Applied Sciences. As an integral component of the thesis, a teaching experiment was carried out for the pre-school group of a kindergarten in Turku. The aim of the study was to investigate the benefits of physical learning in children's linguistic development for children in pre-school education.

In the teaching experiment included in the thesis, embodied learning was investigated as a work tool in learning the letters A, I, N, S and U. The teaching experiment was divided into two parts. In the first part, the shapes of the letters A, I, N, S and U were practiced, and in the second part, the sounds of the letters. Letters were learned through various children's dance exercises and discussions.

The research results show that physical learning promotes children's linguistic development. The students who were in the teaching experiment learned the shapes, sounds and their combinations of the letters A, I, N, S and U. Bodily learning strengthened children's linguistic memory, speech production skills and articulation.

Keywords:

Children's dance, embodied learning, preschool education, linguistic development

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Tanssi ja kehollinen oppiminen työvälineenä	7
2.1 Lastentanssi	7
2.2 Kehollinen oppiminen	8
2.2 Mallioppiminen	10
3 Lapset kielen oppijoina	11
3.1 Mielikuvitus ja leikki osana oppimista	11
3.2 Lasten kielellinen kehitys	12
3.4 <i>Kielten rikas maailma</i> esiopetuksessa	13
4 Opetuskokeilu	16
4.1 Opetuskokeilun suunnittelu	16
4.2 Tunnit 1–3: kirjainten tunnistaminen ja hahmottaminen	17
4.3 Tunnit 4–6: kirjainten ääntäminen	20
4.4 Opetuskokeilun pohdintaa	21
5 Lopuksi	26
Lähteet	28

1 Johdanto

Lastentanssi ja lasten kanssa työskentely on ollut minulle tärkeää jo ensimmäisestä vuodesta Taideakatemiassa. Lasten pedagogiikka ja tanssikasvatus on tuntunut omalta jo pitkään ja sen takia haluankin syventää osaamistani lastentanssissa ja kirjoittaa opinnäytetyöni siitä. Lukivaikeuksieni takia olen kokenut lukemisen ja kirjoittamisen toisinaan haastavaksi. Tanssi ja kehollinen oppiminen on kuitenkin nopeuttanut oppimissprosessiani kielellisissä asioissa. Olen esimerkiksi keksinyt partikkelitanssin ennen äidinkielen koetta. Eeva Anttila (2013, s.15–16) toteaa teoksessaan *Koko koulu tanssii!!*, miten kehollinen oppiminen ja luova tanssi ovat auttaneet uusien asioiden oppimisessa peruskoulussa. Pohdin Anttilan kirjoitusten seurauksena, voisiko tätä samaa ideaa käyttää esiopetuksessa. Näin kehollinen oppiminen tulisi tutuksi jo ennen kouluikää.

Opinnäytetyöni on pedagoginen ja siinä on kirjallinen osa ja opetuskokeilu. Opinnäytetyössä tutkin, miten kehollinen oppiminen voi auttaa lapsia kehittymään suomen kielessä ja erityisesti kirjaimissa. Kirjallisessa osassa syvennän tietoa kehollisesta oppimisesta ja tutustun esiopetuksen opetussuunnitelman kohtaan *kielten rikas maailma* (Opetushallitus, 2014). Poimin opetussuunnitelmasta tavoitteet työolleni ja rakennan opetuskokeilun niiden pohjalta.

Opetuskokeilun toteutan turkulaisessa päiväkodissa esiopetusryhmälle. Opetuskokeilu on lastentanssituntikonaisuus, jossa kehollisen oppimisen avulla lapset oppivat kieleen liittyviä teemoja. Tavoitteeni on, että esiopetuksessa olevat lapset saavat tanssin ja kehon kautta oppia opetussuunnitelman mukaista aihetta omaa luovuutta käyttäen.

Opinnäytetyön opetuskokeilu on suunniteltu yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Kielellinen teema kirjaimet ovat esiopetukselle ajankohtainen aihe ja päiväkodin henkilökunta on toivonut, että käsittelemme niitä opetuskokeilussa. Päätimme yhdessä esiopetuksen opettajien kanssa, mitkä kirjaimet opetuskokeiluun tulee. Päiväkodissa he käsittelevät kirjaimia

samaan aikaan kuin opetuskokeiluni tapahtuu, joten lapset pääsevät opettelemaan niitä erilaisilla oppimistavoilla, kuten näkemällä, kuulemalla ja liikkumalla. Esiopetuksessa, jossa opetuskokeilun toteutan kirjaimia, käsitellään askartelemalla, lukemalla, piirtämällä ja maalaamalla. Opetuskokeilussani lapset pääsevät oppimaan kirjaimia liikkuen ja tanssien. Kirjaimia tutkitaan tanssien muun muassa muotojen ja äänteiden kautta. Pysin opinnäytetyössäni siihen, että harjoitteet ovat yksinkertaisia, jotta päiväkodin oma henkilökunta voi niitä jatkossakin käyttää.

Opinnäytetyössäni avaan ensin termistön ja tutustun aiheeseeni teorian kautta, jonka jälkeen kokeilen teoriaa käytännössä opetuskokeilussa esiopetuksessa oleville lapsille. Opetuskokeilussa yhdistän kehollisen oppimisen ja *kielten rikkaan maailman* teemoja. Opetuskokeilun jälkeen teen yhteenvedon ja päätelmät.

2 Tanssi ja kehollinen oppiminen työvälineenä

2.1 Lastentanssi

Tanssipedagogi Marketta Viitala on koreografi, opetusneuvos ja opettaja, joka on tehnyt töitä lasten ja nuorten kanssa vuodesta 1950. Viitala on edistänyt urallaan erityisesti lasten ja nuorten tanssikasvatusta. (Niikkonen-Hilli 2020.) Viitala kertoo, että lastentanssissa lapsi tai nuori pääsee tutustumaan tanssimiseen ja sen maailmaan oman kehon kautta itse tanssien, luoden ja kokeillen. (Viitala 1998, 13.) Tässä opinnäytetyössä lastentanssilla tarkoitetaan alle kouluikäisille tarkoitettua tanssituntia, jossa keskipisteenä on luovuus ja omaan kehoon tutustuminen. Lastentanssitunneilla käytetään paljon mielikuvitusta ja erilaisia leikkejä uusien taitojen oppimiselle ja kehittämiselle. Opetuksessa korostuu kokemuksellisuus ja elämykset, joita lapsi saa tanssin ilosta ja itseilmaisusta. (Opetushallitus 2017.)

Lastentanssitunnin rakenne on sovellettu kaikille sopivaksi. Niiden sisällöt ja teemat vaihtelevat opettajan mukaan. Tanssitunnit aloitetaan yleensä lämmittävillä harjoitteilla, joista voi edetä luoviin harjoitteisiin, välineharjoitteisiin ja mahdolliseen tuntitanssiin. Tuntitanssi on lyhyt koreografia, jonka liikkeet ovat tuttuja tunnilla olleista tehtävistä tai harjoitteista. Tarkoituksena ei ole opettaa tiettyyn tanssitekniikkaan liittyviä tai tähtääviä liikkeitä vaan esimerkiksi perusmotorisia taitoja ja musikaalisuutta.

Luova tanssi ja luovat harjoitteet ovat lastentanssitunneilla oleellista ja suurin osa lastentanssitunnista koostuu luovasta tekemisestä ja liikkumisesta (Viitala 1998, 13). Luovassa tanssissa liike syntyy tekijän omasta sisäisestä maailmasta, joka on ainutlaatuinen, siksi liikettä ei arvoteta oikeanlaiseksi tai vääräksi. Luovassa tanssissa ei tarvita tanssitaustaa, koska se ei perustu tanssitekniikkaan. Siinä on tärkeää kokemuksellisuus ja oma tunne. (Viitala 1998, 17–19.) Opetuskokeilussa keskityn luoviin harjoitteisiin, joissa lapset pääsevät kokeilemaan uusia asioita käyttäen luovuutta ja mielikuvitusta.

Luovien harjoitteiden avulla lapset saavat vapaasti kokeilla kehon ulottuvuuksia ilman epäonnistumisen pelkoa.

Lastentanssitunti on salliva oppimisympäristö, jossa jokainen lapsi saa epäonnistua ja kokeilla. Tunteilla harjoitteita opetellaan yhdessä ryhmänä opettajan johdolla. Lapset saattavat tulla esiopetusryhmään hyvin eri taustoista, jolloin luovat harjoitteet ovat oivallinen työkalu oppia uusia taitoja. Koska luovat harjoitteet, eivät vaadi aikaisempaa liikunta- tai tanssitaustaa, tämä luo tasa-arvoa ja jokainen saa kokea osaavansa ja pystyvänsä tanssimaan.

Lastentanssitunneilla lapset oppivat paljon uusia asioita jopa tiedostamattaan. Näitä taitoja ovat muun muassa ryhmätyötaidot, mutta tässä opinnäytetyössä keskityn keholliseen oppimiseen.

2.2 Kehollinen oppiminen

Lapsille luontainen tapa oppia uusia asioita on liikkuminen, tutkiminen ja leikkiminen. Lapset keräävät tietoa ympäristöstään koskettamalla, touhuamalla, haistamalla ja maistamalla. Liikkumalla ja leikkimällä lapsi oppii omasta kehostaan ja ympäristöstään. (Tiainen & Välimäki, 10.) Opinnäytetyössäni hyödynnän liikkumisen ja leikin avulla oppimista esiopetusryhmälle lastentanssitunneilla.

Kehollinen oppiminen pohjautuu kehon aisteihin, kokemuksiin ja tuntemuksiin, jotka ovat syntyneet liikkeestä ja toiminnasta. Kehollinen oppiminen ei edellytä, jonkin tietyn kielen ymmärtämistä tai osaamista. Se kuitenkin kehittää ja luo kieltä, merkitystä ja oivalluksia. (Anttila 2022a.) Lastentanssi tarjoaa lapsille tilan, jossa voidaan käyttää kehollista oppimista työvälineenä. Lastentanssissa tapahtuva kehollinen oppiminen on lapsille jo entuudestaan tuttua, joten sitä ei tarvitse opettaa erikseen, kuten esimerkiksi lukemista. Kehollista oppimista voidaan hyödyntää muun muassa kaikissa opittavissa kouluaineissa, esimerkiksi matematiikassa, äidinkielessä tai maantiedossa. Lapset voivat muun muassa oppia erottamaan eri marjoja käyttäen kehollista oppimista. Esimerkiksi vadelmat pomppivat eteenpäin, koska eivät ole sileitä, kun taas

mustikat voivat liikkua lattialla pyörien mustikan sileän pinnan takia. Kehollinen oppiminen luo lapsille muistisääntöjä ja aktiivista tekemistä, joka on sidoksissa opittavaan asiaan.

Opinnäytetyössäni pohdin, miten kehollinen oppiminen voi auttaa kielellisissä teemoissa ja erityisesti kirjaimien opettelussa. Kirjaimia voidaan opettaa kehollisen oppimisen avulla esimerkiksi muodon tai äänteen kautta.

Esiopetusryhmä, jossa opinnäytetyöni toteutan, ei ollut aikaisemmin käyttänyt kielen oppimisen välineenä kehollista oppimista. Sen takia se eroaa tämän päiväkodin normaalista tavasta oppia uusia asioita. Kehollinen oppiminen opetuskokeilun lastentanssitunneilla tarjoaa lapsille erilaisen tavan hahmottaa ja oppia uutta.

Kehollinen oppiminen tapahtuu usein sosiaalisessa ympäristössä eli ryhmäopetuksena. Ryhmämuotoisen oppimistyylin takia kehollinen oppiminen myös ”näky ja kuuluu”. (Anttila 2013, 42–43.) Opinnäytetyön lastentanssitunneilla ääni liitetään liikkeisiin. Tämän takia kehollinen oppiminen eroaa tavallisesta luokkahuonetilanteesta, jossa lapset yleensä keskittyvät omaan tekemiseensä hiljaisuudessa.

Kirjaimia ja kieltä opetellessa lapset pääsevät puhumaan ja ääntämään kirjaimia. Opetuskokeilussa kehollinen oppiminen kuuluu erityisesti äännteitä opettaessa. Tunneilla äännteet yhdistetään liikkeeseen, jolloin lasten ääntäminen saattaa olla selkeämpää ja rohkeampaa. Lapset pääsevät liikkeen avulla ääntämään kirjaimia vatsasta asti käyttäen apunaan hengitystä. Ääntäminen voi olla monelle lapselle helpompaa liikkeessä tai seistessä kuin istuma-asennossa. Äänen käyttäminen tanssiessa voi rohkaista esimerkiksi ujompia lapsia ääntämään kirjaimet voimakkaammin kuin paikalla oltaessa.

Opetuskokeilussa kehollinen oppiminen näkyy liikkeessä, kun lapset pääsevät liikkumaan tilassa kuin kulmikkaat A- ja N-kirjaimet. Kehollisen oppimisen seurauksena lapset voivat luoda havaintoja ja kokemuksia liikkeestä, kulmikkuudesta omassa kehossa ja muista ihmisistä.

2.2 Mallioppiminen

Mallioppimisessa ihminen jäljittelee tai pyrkii kopioimaan mallia esimerkkihenkilöstä. Jäljitteleminen ja mallin ottaminen muilta ihmisiltä on luonnollista ja sitä tapahtuu jo pienenä lapsena. Lapset oppivat huomaamattaan muilta ihmisiltä matkimalla heitä. Ihminen jäljittelee ja mallioppii muilta ihmisiltä asenteita, mielipiteitä, motorisia taitoja ja sosiaalisia taitoja. Vaikka mallioppiminen näkyy usein motorisissa taidoissa, se kehittää myös sisäisiä valmiuksia ja tietoa. (Anttila 2022b.)

Lastentanssissa on kyse luovasta liikkeestä ja tekemisestä, mutta tunneilla on myös paljon mallioppimista. Lapset saattavat tarvita aluksi rohkaisua opettajalta tai mallia, miten harjoitetta voi tehdä. Mallioppiminen kuuluu keholliseen oppimiseen, koska siinäkin opimme kehoa käyttämällä. Lapset katsovat mallia kehosta ja pyrkivät toteuttamaan tai matkimaan mallia tai tässä tilanteessa opettajan kehon liikkeitä. Mallin avulla lapset voivat saada apua ja inspiraatiota omaan liikkeeseen. Lastentanssissa luova tekeminen, mallioppiminen ja kehollinen oppiminen yhdistyvät ja synnyttävät tilan, jossa lapset voivat oppia uusia asioita liikkeen keinoin.

Opinnäytetyössäni käytän mallioppimista yhtenä työtapana oppia oman kehon ja liikkeen kautta kielellisiä asioita, kuten kirjaimia ja niiden ääntämistä. Pystyn opettajana näyttämään mallia, jota lapset pyrkivät jäljittelemään. Jäljittelemisen ja mallioppimiskokemuksen jälkeen voin opettajana kehittää harjoitteita enemmän oppilaslähtöisiksi ja oman luovan liikkeen tuottamiseksi. Lapset saavat mallin ja alkusysäyksen harjoitteelle, joka etenee kohti omaa luovaa liikettä.

3 Lapset kielen oppijoina

3.1 Mielikuvitus ja leikki osana oppimista

Lasten kanssa työskennellessä opettajan täytyy ymmärtää lasten maailmaa. Oppi- ja tuntisisältöä miettiessä on hyvä tiedostaa millaiset asiat lapsia tällä hetkellä kiinnostaa ja millaisia kokemuksia heillä elämästä on. Lapset oppivat parhaiten, kun heidän maailmansa tuodaan mahdollisimman lähelle opittavaa asiaa. Näin lapsi pystyy omasta kokemusmaailmastaan oppimaan uutta ja käyttämään sitä tulevaisuudessa. (Tiainen & Välimäki 2015, 13.)

Lastentanssitunnit usein kuvitetaan lapsia kiinnostavalla ja ajankohtaisella teemalla.

Oppiminen perustuu aikaisempiin tietoihin, kokemuksiin ja aktiivisuuteen. Oppimisella on aina tavoitteita, joita kohti pyritään erilaisilla harjoitteilla ja toimintatavoilla. Lapsia opettaessa on ymmärrettävä, että lapsille tärkeämpää on, miten ja millä tavoin asiat opetetaan kuin itse opittava asia. Lapset harvoin ymmärtävät oppivansa uuden asian vaan se tapahtuu mieluisan ja kiinnostavan toiminnan seurauksena. (Tiainen & Välimäki 2015, 13.)

Opinnäytetyötä varten olen kysynyt päiväkodin henkilökunnalta lapsia kiinnostavia teemoja ja olen kuvittanut lastentanssitunnin luovat harjoitteet ja tuntitanssin opetuskokeilulle ajankohtaisella Halloween-teemalla.

Opetuskokeilun Halloween-teema on innostanut kaikkia lapsia kokeilemaan tanssiharjoitteita. Kokeilun harjoitteisiin on upotettu opittavia kirjaimia ja Halloween-teemaan sopivia mielikuvia. Lapset eivät aluksi ymmärtäneet olleensa oppitunnilla, koska opittava asia on piilotettu Halloween-teemaan.

Opettajan oma innostuminen on harjoitteissa tärkeää, koska silloin myös lapset heittäytyvät tanssiin ja tanssiharjoitteen tavoitteet täyttyvät. Tuntitanssissa lapset ovat zombeja ja heidän täytyy selkeästi hokea jonkin kirjaimen äännettä, jotta muutkin kuulevat sen. Lasten täytyy artikuloida selkeästi kirjain, jotta muut huoneessa tunnistavat, mistä kirjaimesta on kyse. Harjoitteen tavoitteena on

oppia kirjaimen ääntämistä ja se voi toteutua vaan, jos lapset uskaltavat rohkeasti kokeilla harjoitetta.

3.2 Lasten kielellinen kehitys

Varhaiskasvatuksen professori Pentti Hakkarainen (2002, 153) kertoo kirjassaan *Kehittävä esiopetus ja oppiminen*, kuinka lapset oppivat aluksi kieltä olemalla vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Kielen ansioista lapsella on mahdollisuus luoda omaa minäkuvaa ja omaa identiteettiä. Lapset pystyvät kommunikoimaan ja olemaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Uuden asian oppimisen ja kielellisen kehityksen takaamiseksi lapsi tarvitsee kokemuksia, havaintoja ja eri aistien avulla saatavia virikkeitä. Kielellistä kehitystä voidaan tukea loruilla, rytmeillä, saduilla ja runoilla. (Tiainen & Välimäki 2015, 11–12.) Kielellisiä asioita harjoitellaan usein esiopetuksessa leikein, lukemalla, kirjoittamalla ja kuuntelemalla. Liikkeen, tanssin ja kehon keinoin voimme oppia ja käyttää useita eri aistejamme samaan aikaan hyödyntäen kehollista oppimista.

Leikki ja vuorovaikutus aikuisten ja muiden lasten kanssa luovat turvallisen ilmapiirin oppia uusia asioita. Käytännölliset tehtävät ja niiden ratkaiseminen syventävät lasten uutta opittavaa asiaa. Lasten omat kokemukset, toiminta ja havainnot tulisi liittää opittaviin asioihin, jotta oppiminen olisi mahdollisimman hyödyllistä (Hakkarainen 2002, 153.) Lastentanssitunnit ovat esimerkki oppimisympäristöstä, jossa lapset pääsevät olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Tanssitunneilla kokeillaan ja harjoitellaan yhdessä uutta opittavaa asiaa. Harjoituksia ohjaa opettaja ja koko ryhmä opettajan johdolla kokeilee harjoitteita. Tanssitunneilla lapset pääsevät oman mielikuvituksen ja kokemusten kautta vaikuttamaan lastentanssiharjoituksiin ja näin myös opittavaan asiaan.

Varhaislapsuudessa lapset alkavat jo ymmärtämään kielen rytmejä, puheen painottamista ja puheen käyttötapoja, jotka helpottavat kielen oppimista ja kirjoittamista. Pian tämän jälkeen lapset alkavat myös ymmärtämään kielen

muotoja ja rakenteita. Sanat, äänneet ja tavut alkavat herättää mielenkiintoa muotojen ja rakenteiden jälkeen. Oppiminen etenee ensin kokonaisvaltaisesta oppimisesta kohti yksityiskohtia. Pian tämän jälkeen lapset ymmärtävät puhutun ja kirjoitetun kielen yhtenäisyyksiä ja eroja. (Tiainen & Välimäki 2015, 11.) Ennen opetuskokeilua olen pohtinut, miten opetuskokeilun rakennan ja, mitkä tavoitteet esiopetuksen opetussuunnitelmasta otan. Tiainen ja Välimäen sanoja mukaillen haluan aloittaa opetuskokeilun ensin kirjaimen muodoista ja niiden hahmottamisesta ja edetä sieltä äänneisiin ja tavuihin. Kun muodot ja äänneet ovat erillään tuttuja, pystyn viimeisillä tunneilla yhdistämään kirjaimen muodon ja kirjaimen äänneen yhteen. Tällaisella järjestyksellä lapset oppivat ensin kaksi erillistä tärkeää teemaa, jonka jälkeen pystymme syventämään osaamista enemmän yksityiskohtiin ja yhdistämään opitut asiat keskenään.

3.4 *Kielten rikas maailma* esiopetuksessa

Opetushallituksen esiopetukselle luomassa opetussuunnitelmassa yhtenä opittavana osa-alueena on *kielten rikas maailma*. Tavoitteena kielten rikkaassa maailmassa on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä. Lasten tulisi pystyä esiopetuksen jälkeen hallita laajasti kielen merkitystä ja yksityiskohtaisemmin kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Kielellisiä tavoitteita opetellaan laajasti erilaisilla tavoilla. Niitä kehitetään tutustumalla monipuolisesti kirjallisuuteen leikkien ja lorujen avulla. (Opetushallitus 2014.)

Tärkeänä osana opintokokonaisuutta on vahvistaa lasten innostusta, tiedonhalua, lukemista, puhuttua kieltä ja kirjoittamista. Kielellistä kehitystä tukevia keskeisiä osa-alueita kielten rikkaassa maailmassa ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti, sanavarasto ja kielitietoisuus. (Opetushallitus 2014.) Kaikki edellä mainitut osa-alueet ovat lastentanssitunneilla läsnä. Tunneilla lapset kuuntelevat ohjeita, keskustelevat harjoitteista, yrittävät muistaa ohjeita ja kommunikoivat toisten lasten kanssa. Lastentanssitunti on kuin luokkahuonetilanne, jossa opitaan uutta opeteltavaa asiaa. Usein luokkahuoneessa lapset oppivat kuulemalla ja näkemällä.

Kehollinen oppiminen ei sulje pois näkemistä ja kuulemista, vaan se yhdistyy keholliseen tekemiseen. Tiainen ja Välimäki (2015, 11–12) ovat todenneet, että uutta kielellistä asiaa oppiessa lapset tarvitsevat ärsykyksiä eri aisteilta. Kehollisesta oppimisesta tulee ääntä ja se luultavasti tukee lapsia kielellisten asioiden opettelussa. Ääni ja melu saattaa helpottaa joidenkin lasten keskittymistä ja nopeuttaa oppimista, kun ei tarvitse keskittyä hiljaa istuen paineistetussa tilanteessa. Puhuessamme päästämme ääntä, joten sen harjoittaminen tuottaa melua isossa ryhmässä.

Opetuskokeilussa keskityn kehittämään kielen ymmärtämisen taitoja, kielellistä muistia ja puheen tuottamisen taitoja. Kielen ymmärtämisen taitoja harjoitellaan opetuskokeilussa tunnistamalla kirjaimia niiden muotojen avulla. Kielellistä muistia harjoitellaan kuvitetuilla kehomuistisäännöillä. Puheen tuottamista kokeilemme erilaisten kirjain äänteiden kautta.

Opetuskokeilun toteutan turkulaisessa päiväkodissa. Olen perehtynyt Turun kaupungin tekemään esiopetuksen opetussuunnitelmaan. Turun esiopetuksen opetussuunnitelmassa lukutaitoa kehitetään leikkillisillä kirjoittamistehtävillä ja omilla teksteillä. Lapsia pyritään innostamaan yhdessä ja itsenäisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä omien taitojen ja mielenkiinnon mukaan. Näitä asioita pyritään opettamaan lapsille heille mieluisissa asiayhteyksissä. (Turun kaupunki 2021.) Lasten luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitteiden kautta. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tarkastellaan yhdessä lasten kanssa. Lapsia autetaan hahmottamaan, että puhe voidaan jakaa erilaisiin paloihin, kuten tavuihin ja äänteisiin. (Opetushallitus 2014.)

Opetussuunnitelmassa mainitaan toiminnalliset harjoitteet, joita kehollisessa oppimisessa ja lastentanssissa käytämme. Opetuskokeilussa syvennetään lasten kehollista tietoa. Tietoa syvennetään sillä, että koko opetuskokeilu pohjautuu keholliseen oppimiseen ja toiminnallisiin harjoitteisiin. Lapset pääsevät tavoitteellisesti ja progressiivisesti tutkimaan kirjaimia liikkeen keinoin. Lasten kanssa tutkitaan tarkasti, miten keho liikkuu eri kirjaimien kohdalla yksin ja koko ryhmän kanssa keskustellen. Päiväkodin henkilökunta, jossa

opetuskokeilun toteutan ovat kertoneet, että he eivät ole opetelleet kirjaimia toiminnallisten harjoitteiden avulla. He ovat olleet erityisen mielissään saadessaan ideoita tanssinopettajalta toiminnallisiin harjoitteisiin ja keholliseen oppimiseen, koska he kokevat sen haastavaksi.

4 Opetuskokeilu

4.1 Opetuskokeilun suunnittelu

Toteutin opetuskokeiluni päiväkodissa esiopetusryhmälle, jossa oli 15 lasta. Opetuskokeilussa oli kuusi lastentanssituntia, jotka olivat 45 minuuttia pitkiä. Tunnit järjestettiin syksyllä 2023 päiväkodin tiloissa kaksi kertaa viikossa iltapäivisin. Tunteja oli seuraamassa esiopetusryhmän vastuupettaja. Opetuskokeilun suunnittelin ja toteutin päiväkodin henkilökunnan toiveiden mukaan. Henkilökunta toivoi apua suomen kielen oppimiseen ja kirjaimiin. Tanssitunti oli luonnollista toteuttaa lastentanssituntina, koska lapset olivat alle kouluikäisiä. Lastentanssitunneilla pyrimme opettelemaan kielellisiä teemoja keskittyen kirjaimiin kehollisen oppimisen kautta.

Ennen opetuskokeilun aloittamista perehdyin Turun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmaan, koska opetuskokeiluni tapahtui Turussa. Erityisesti perehdyin opetussuunnitelman osioon *kielten rikas maailma*. Päiväkodin esiopetustunneilla lapset opettelivat kirjaimia A, I, N, S ja U, kun opetuskokeiluni oli alkamassa. Päädyin opetuskokeilussani harjoittamaan juuri näitä kirjaimia. Osa kirjaimista oli opeteltu ennen opetuskokeiluani oppitunneilla ja osa kirjaimista tuli ensimmäistä kertaa lapsille esille tanssitunnilla. Esiopetuksen opetustunneilla kirjaimia opeteltiin kokonaisvaltaisesti muun muassa askartelemalla, piirtämällä, sana-arvoituksilla, muovailemalla ja sanaleikeillä keskittyen, miten kirjain kirjoitetaan ja äännetään. Lapset eivät kuitenkaan olleet harjoitelleet niitä liikkumalla.

Lastentanssitunneilla opettelimme tunnistamaan ja toteuttamaan kirjaimia A, I, N, S ja U tanssiharjoitteiden avulla. Opetuskokeilu jakautui kahteen osaan. Ensimmäisellä kolmella tunnilla keskityimme kirjaimien muotoon. Tutkimme, ovatko kirjaimet kulmikkaita vai kaarevia. Kolmella viimeisellä opetuskerralla keskityimme, miten kirjain äännetään. Viimeisellä tunnilla yhdistelimme kirjaimien muotoja ja äännteitä, koska ryhmä oppi edellä mainitut asiat nopeasti.

Harjoitteita vaikeutettiin aina seuraavalle tanssitunnille ja näin lasten osaamista syvennettiin.

Opetuskokeilun pohjana on lukemani teoria ja aiheeseen liittyvä tieto. Loin opetuskokeiluun harjoitteet ajatuksella, miten lapsi voisi liikkeen ja oman kehon avulla oppia kirjaimet. Tutustuin keholliseen oppimiseen ja mallioppimiseen. Näitä kahta oppimisen muotoa hyödynsin lastentanssiharjoitteissa, joissa opettelimme kirjaimia ja äänteitä. Tavoitteeni oli, että lapset oppisivat tekemällä ja liikkumalla kirjaimia sekä hyödyntämään oppimaansa muissakin yhteyksissä. Opetuskokeilussani pyrin siihen, että harjoitteet olisivat erilaisia, jotta oppiminen olisi mahdollisimman monipuolista. Suunnittelin lastentanssitunnit aina etukäteen, mutta tuntisuunnitelma saattoi muuttua tunnin aikana.

Mallioppiminen näkyi opetuskokeiluni harjoitteissa opettajan mallina harjoitteen alussa ja aikana. Näytin opettajana mallia, jota lapset pystyivät jäljittelemään ja ymmärtämään, mistä tässä harjoitteessa oli kyse. Jäljittelemisen ja mallioppimiskokemuksen jälkeen pystyin opettajana kehittämään harjoitteita enemmän oppilaslähtöisiksi ja oman luovan liikkeen kehittämiseksi. Lapset saivat mallin ja alkusysäyksen harjoitteelle, joka eteni kohti omaa luovaa liikettä ja kehosta kumpuavaa tietoa ja kokemusta.

4.2 Tunnit 1–3: kirjainten tunnistaminen ja hahmottaminen

Opetuskokeilun ensimmäisillä tunneilla keskityimme oppilaiden kanssa kirjaimien hahmottamiseen, tunnistamiseen ja muotoihin. Opetuksessani käytin apunani kirjainkortteja, joissa oli kuva kirjaimesta. Kirjainkortit olivat lapsille jo tuttuja esiopetuksen oppitunneilta.

Kirjainkorttien avulla muistelimme kirjaimia A, I, N, S ja U yhdessä piirissä. Jokaisella tunnilla kokeilimme tehdä kirjaimia kehoillamme ja tutustuimme, millä erilaisin tavoin kirjaimia voidaan tehdä. Osa kirjaimista oli lapsille vielä tuntemattomia, joten sovimme yhdessä kokeilujen loppuksi, miten jokainen kirjain aina tehdään. I-kirjainta harjoittelimme nostamalla kädet suoraan ylös ja nousemalla puolivarpaille haastaen tasapainoa. U-kirjain tehtiin lattialla

vatsamakuulla, jossa nostettiin kädet ja jalat ilmaan, jolloin selästä tuli U-kirjaimen kaari. U-kirjan aktivoi samalla lasten selkä- ja pakaralihaksia. Näin jokaisella lapsella oli ymmärrys, miltä kirjain näyttää ja tuntuu. Näitä kehokirjaimia käytimme läpi opetuskokeilun erilaisissa harjoitteissa.

Ennen harjoitteiden tekemistä kertosimme usein kirjaimet kirjainkorteilla, joita kyseissä harjoitteissa tarvitsimme. Lapset pääsivät luovissa harjoitteissa tutkimaan, missä kirjaimissa on kulma vai onko kulmaa ollenkaan. Yhdessä opetuskokeilun luovassa harjoitteessa liikuimme vuorotellen kaarevasti kuin U-kirjain ja kulmikkaasti kuin A-kirjain. Musiikin vaihdos oli merkinä lapsille siitä, milloin kehon liikkumistapaa tulisi vaihtaa. Opettajana myös aina näytin kirjainkorttia U tai A sen mukaan, kumpaa liikelaatua olimme tekemässä. Aluksi kokeilimme harjoitetta liikkumatta tilassa omalla paikalla tekemällä kulmikasta tai kaarevaa liikettä. Tämän jälkeen lapset pääsivät vapaasti liikkumaan tilassa. Opettajana autoin lapsia pääsemään liikkeelle mallioppimisen avulla näyttämällä hetken esimerkkiä.

Lapset ymmärsivät nopeasti, mistä on kysymys ja pääsivät itse tuottamaan liikettä ilman mallia. Musiikki ja mielikuvat olivat tärkeässä osassa harjoitetta. Niiden ansiosta lapset motivoituivat liikkumaan ja keksimään erilaisia liikkumisen tapoja. Mielikuvina harjoitteessa olivat tietenkin liikkuvat kirjaimet, mutta myös kulmikas robotti ja kulmaton spagetti. Lapset pääsivät kehoillaan tutkimaan ja kokeilemaan, miten kulmallinen tai kaareva kirjain liikkuu tilassa. Lapset tarkastelivat omilla kehoillaan kaaria ja kulmia. Lapsista huomasi, kuinka he keskittyivät ja huomasivat erilaiset kaarteet ja kulmat. Monet myös vilkuilivat kirjainkortteihin ja inspiroituivat kirjaimesta. Harjoitteessa lapset hyödynsivät monipuolisesti eri aisteja. Osallistin lapsia harjoitteissa paljonkin ja tämän takia harjoitteet saattoivat hieman vaihdella tunnin mukaan. Lapset keksivät itse esimerkiksi mielikuvia, kuten edellä mainittu spagetti. Lapset olivat tunneilla itse aktiivisia ja ehdottivat erilaisia vaihtoehtoja liikkeille tai muodoille. Lasten innokkuuden ja motivaation myötä itse inspiroiduin lapsista opetuskokeilun aikana. Uusia harjoitteita tuli mieleeni tanssitunnin aikana ja saatoimme kokeilla niitä heti käytännössä.

Tutkimme ja kokeilimme kirjainten muotoa myös tuntitanssin muodossa. Lapset oppivat koreografian, jonka perustana olivat aikaisemmin tehdyt luovat harjoitteet, kehollinen oppiminen ja mallioppiminen. Mallioppimista käytettiin erityisesti kohdissa, jossa piti tehdä jokin tietty yhdessä päätetty liike. Halusin tuntitanssiin luovaa liikettä, mutta myös tarkkoja ennakkoon määrättyjä liikkeitä. Tarkat liikkeet olivat inspiroituneet kehokirjaimista, joita olimme läpi opetuskokeilun kokeilleet. Tuntitanssi oli kuvitettu ajankohtaisella Halloween-teemalla, joka innosti lapsia tekemään ja keskittymään harjoitteeseen. Tuntitanssin yhteyteen oli upotettu kirjaimiin liittyviä luovia harjoitteita, joita olimme opetuskokeilun aikana harjoitelleet. Teimme tuntitanssia aina tunnin lopuksi ja viimeisellä tunnilla pääsimme myös yhdistelemään kaikkea opetuskokeilussa opittua yhdessä harjoitteessa.

Kehollinen oppiminen on yhdessä aktiivista oppimista ja luomista, jossa voidaan sanallistaa omia kokemuksia ja yhdessä pohtia tehtyä ja opittua (Anttila 2022a). Opetuskokeilussa pohdimme ja keskustelimme lasten kanssa harjoitteiden jälkeen tai vaihtoehtoisesti loppupiirissä opittuja asioita, kirjaimia, niiden muotoja ja mahdollisia kysymyksiä, joita tunnin aikana saattoi ilmetä. Puhuminen ja keskusteleminen syvensi lasten käsitystä kirjaimista, koska he saivat jokainen avata omia tuntemuksiaan ryhmälle. Muiden jakamat huomiot kiinnostivat lapsia ja he saivat varmasti omaan tekemiseensä lisä inspiraatiota. Yksi lapsista esimerkiksi kertoi, että hänelle tuli U kehokirjaimesta mieleen oman mummonsa keinutuoli, koska asento oli hieman hatara ja liikkui eteen ja taakse. Muut lapset innostuivat tästä ajatuksesta valtavasti ja alkoivat kertomaan heidän mielikuviaan U kehokirjaimesta.

Opettajalla on keskustelussa tärkeä rooli. Huomasin harjoittelun aikana, että lapsille pitää esittää hyvin tarkkoja ja yksityiskohtaisia kysymyksiä, jotta he osaavat kertoa omista kokemuksistaan. Opetuskokeilun alussa saatoin kysyä esiopetusryhmältä, miltä U-kirjain tuntui tehdä tai miltä se tuntui kehossa. Lapset, eivät osanneet kysymykseen vastat sen laajuuden takia, vaikka tunsivat kehoissaan jotain. Kokeilun edetessä kysyin lapsilta yksityiskohtaisempia kysymyksiä, kuten miltä U-kirjain tuntui selässä, mihin kirjain lähti liikkumaan tai

oliko kirjain vakaa tai hutera. Kehityin harjoittelun aikana tässä paljon ja saimme lasten kanssa hyviä keskusteluja aikaan kirjaimista ja niiden muodoista.

4.3 Tunnit 4–6: kirjainten ääntäminen

Opetuskokeilun puolivälissä vaihdoin tuntisuunnitelman pitäen kuitenkin tuntitanssin, joka edelleen innosti lapsia. Tavoitteina tunneilla 4–6 oli oppia ääntämään kirjaimet ja liikkumaan samaan aikaan.

Harjoitteissa lapset pääsivät ääntämään kirjaimia niin yksin kuin koko ryhmän kanssa. Aluksi äänen käyttäminen jännitti lapsia, koska usein oppimistilanteissa ollaan hiljaisuudessa. Keholliseen oppimiseen kuuluu ääni ja tekeminen. Opettajana kannustin lapsia todella puhumaan kovaäänisesti ja artikuloimaan selkeästi kirjaimet. Tämä parani valtavasti harjoittelun aikana ja lapset tottuivat ääneen ja meteliin.

Suunnittelin ääntämiseen keskittyvän opetuskokeilun osion niin, että lapset keskittyivät ääntämiseen, liikkumiseen ja tekemiseen samanaikaisesti.

Harjoitus, jossa kirjaimia äännettiin ilman, että liikuttiin tilassa, oli erittäin tärkeä kirjaimen artikuloinnin kannalta. Lapset pääsivät ääntämään kirjainta ilman liikkumista ja keskittymään, miltä kirjain kuulostaa. Varsinkin, kun osa kirjaimista olivat lapsille uusia. Kirjaimien ääntäminen ja selkeys oli huomattavissa, kun teimme harjoituksen, jossa äänsimme ja liikuimme samaan aikaan.

Harjoittelimme ääntämistä muun muassa harjoitteella, jossa lapset tulivat parijonossa vuorotellen pisteestä A pisteeseen N. Parin täytyi pitää palloa, jonkin kehonosan välissä esimerkiksi vatsojen välissä. Jos pallo tippui reitin aikana, täytyi parin sanoa nopeasti ja tarkkaan artikuloiden jokin yhdessä sovittu kirjain esimerkiksi A ja nostaa pallo takaisin vatsojen väliin. Muut lapset, jotka odottivat vuoroaan, seurasivat suorittavaa paria ja pallon tippuessa he toistivat äänteen sekä tekivät yhdessä sovittun kehokirjaimen. Lapset oppivat keskittymään ja ääntämään kirjaimen nopeasti ja selkeästi artikuloiden. Muut lapset kannustivat ja tukivat suorittavaa paria samalla keskittyen omaan tehtäväänsä. Harjoituksessa lapset pääsivät harjoittelemaan ääntämistä,

reagointikykyä ja oman vuoron odottamista. Lapset nauttivat jännityksestä, milloin pallo putoaa ja pääsevät sanomaan sovitun kirjaimen.

Ensimmäisellä kerralla, kun kokeilimme harjoitetta, lapset huusivat kirjaimen, eivätkä keskittyneet ääntämisen laatuun. Keskustelimme ja kokeilimme lasten kanssa, miltä tuntuu ensin huutaa kirjaimia ja sen jälkeen ääntää niitä tarkasti artikuloiden. Lapset huomasivat, että esimerkiksi A-kirjain tuntui suussa ja vatsassa erilaiselta, kun sen huusi tai äänsi. Huutaessa lapset totesivat kirjaimen puuroutuvan ja sattuvan kurkkuun. Ääntäessä kurkku ei kipeytynyt ja se tuntui vatsan pohjassa asti. Lapset kertoivat, että A-kirjaintä ääntäessä tuntui kuin joki pehmeä asia painaisi hieman vatsaa. Huutaessa A-kirjaimen vatsasta tuli kuin ilmapallo ja oli vaikea hengittää samaan aikaan. Keskustelun jälkeen lapset saivat kirkkaan ja selkeän kuuloiset A-kirjaimet harjoitteissa.

Tuntitanssia jatkoimme läpi opetuskokeilun ja yhdistimme kirjainten muodot ja äänteet yhteen koreografian avulla. Tuntitanssin alussa keskityimme kirjaimien muotoihin, mutta keskellä ja lopussa yhdistimme ääntämisen ja muodot. Opetuskokeilu kiteytyi tuntitanssiin, jossa lapset pystyivät vaivattomasti liikkumaan, seuraamaan koreografiaa ja ääntämään kirjaimia. Tärkeänä osana tätä harjoitetta pidän kuvittavaa teemaa, joka innosti lapsia harjoittelemaan tanssia useamman kerran yhden tunnin aikana.

4.4 Opetuskokeilun pohdintaa

Tulokset lastentanssin ja kehollisen oppimisen hyödyistä osana lasten kielellistä kehitystä perustuu lasten kokemuksiin, päiväkodin henkilökunnan arvioon ja omiin havaintoihini. Tavoitteenani oli kehittää kehollisen oppimisen avulla lasten kykyä tunnistaa ja hahmottaa kirjaimia sekä ääntää niitä. Arvioinnin tukena pidin opetuskokeilun aikana työpäiväkirjaa, johon kirjasin lasten haasteita, kokemuksia ja onnistumisia. Arvioidessa opetuskokeilun tuloksia pyrin pitämään mielessä, että opetuskokeilu olisi voinut olla hyvin erilainen toisen esiopetusryhmän kanssa. Opetuskokeilun tuntisuunnitelmat ja kehittelyt olivat edenneet tietyn esiopetusryhmän mukaan, eikä tuntisuunnitelmia pysty

välttämättä täysin kopioimaan toiselle esiopetusryhmälle. Tavoitteeni oli ottaa huomioon ryhmän yleinen kehitys, eikä keskittyä yksilöiden arviointiin.

Arvioinnissa pyrin huomioimaan seuraavia asioita: Miten kehollinen oppiminen on tukenut lasten kielellistä kehitystä? Missä kielellisissä asioissa lapset kehittyivät kehollisen oppimisen avulla? Miten kehollinen oppiminen tuki lasten oppimisprosessia?

Kehollisen oppimisen ansiosta tässä päiväkodissa lapset pääsivät tutkimaan kirjaimien muotoja ja äänteitä uudella tavalla. Kyseiselle ryhmälle toiminnalliset harjoitteet ja keholla kokeileminen oli motivoivaa ja innostavaa, joka näkyi lastentanssitunneilla heidän aktiivisuutenaan. Kehollinen oppiminen tuki lasten kielellistä ymmärtämistä ja osaamista eri osa-alueilla. Lasten kielen ymmärtämisen taidot, kielellinen muisti ja puheen tuottamisen taidot kehittyivät kehollisen oppimisen avulla. Ennen opetuskokeilua lasten oli haastavaa kertoa, miltä opittavat kirjaimet näyttivät tai kuulostivat. Opettelimme tunnistamaan kehokirjaimilla kirjaimen muodon ja näin ymmärtämään, miltä kirjain näyttää ja tuntuu kehossa.

Opetuskokeilun aikana puhuimme sekä äänsimme äänteitä ja keskustelimme kirjaimista yleisesti, jolloin lasten puheen tuottamisen taidot rikastuivat niin äänteissä kuin keskustelutaidoissa. Opetuskokeilun jälkeen lapset pystyivät kertomaan sanallisesti ja kehollisesti, miltä A-kirjain näyttää, jonka jälkeen he pystyivät yhdistämään kirjaimen ja äänteen. Tässä autoivat yhteiset muistisäännöt kehokirjaimissa ja yhdessä luodut mielikuvat. Lasten kielellinen muisti nopeutui ja selkeytyi edellä listattujen asioiden seurauksena.

Kehollinen oppiminen saattaa olla esiopetuksessa uusi tapa opiskella suomen kieltä. Kehollinen oppiminen tuo lapsille uuden vaihtoehdon ymmärtää kieltä. Ihmiset oppivat erilaisilla keinoilla, kuten kuulemalla, näkemällä tai liikkumalla. Kehollinen oppiminen tuo siis yhden lisävaihtoehdon oppia. Monipuoliset tavat oppia suomen kieltä ovat hyödyksi kaikille lapsille. Erilaiset oppimisen tavat syventävät lasten ymmärrystä opittavasta asiasta. Vaikka esiopetuksen opetussuunnitelmassa tehdään toiminnallisia harjoitteita tällainen keholliseen

oppimiseen keskittyvä tanssiopintokokonaisuus, on vain harvoissa päiväkodeissa.

Lastentanssitunnit, joissa harjoiteltiin kirjaimia, syvensivät lasten ymmärrystä suomen kielestä. Havaittiin, että lapset saivat paljon tukea kehollisesta oppimisesta äänteiden kanssa. Monet lapset takelsivat tai epäröivät ääntää kirjaimia alkupiirissä, jossa istuimme paikallamme. Harjoittelimme esimerkiksi S-kirjaimen äännettä suhiseamalla kuin käärmeet ympäri tilaa. Käärme liikkeessä pidimme kädet pään yläpuolella terävänä kuin käärme. Kun käärmeet kohtasivat tilassa, piti tehdä iso selkeä suhiseva S käärmekaverille. Tällaisten harjoitteiden jälkeen lapset uskalsivat ääntää ja artikuloida tarkkaan äänteitä jopa paikalla istuessaan piirissä. Opettajana muistuttelin lapsia käyttämistämme mielikuvista, mikä auttoi lapsia. Lapset kertoivat, että suhina tuntui mahassa asti. Lasten keholliset kokemukset selkeyttivät heidän ääntämistään. Kehollinen oppiminen tuki lasten S-kirjaimen oppimisprosessia, jonka he aloittivat jo päiväkodin henkilökunnan kanssa.

Opetuskokeiluni esiopetusryhmä oli aktiivinen, innokas ja mukaansatempaava. Lapset olivat päiväkodin henkilökunnan mukaan aluksi jännittäneet lastentanssitunteja, mutta heti ensimmäisestä harjoitteesta alkaen lapset olivat kuitenkin innokkaasti mukana tanssitunnilla. Lapset olivat vastaanottavaisia, eikä heille tanssiharjoitteiden ja kirjaimien yhdistäminen tuntunut vieraalta, vaikka he eivät aikaisemmin olleet sitä tehneet. Opetuskokeilun alussa osa kirjaimista oli lapsille selkeästi haastavia ja kirjaimet saattoivat sekoittaa keskenään. Kuitenkin opetuskokeilun alusta asti olleet yhdessä sovitut kirjainkehoasennot auttoivat lapsia muistamaan kirjaimet. Osa lapsista saattoi pohtia pitkään, missä kirjaimissa oli kulma ja, missä ei, mutta saivat aina vastauksen kysymykseen kokeilemalla kehoillaan kirjainasentoa.

Haasteena tämän esiopetusryhmän kanssa oli heidän aktiivisuutensa ja innokkuutensa. Erityisesti äänteiden kanssa työskenteleminen oli aluksi haastavaa kovan äänenvoimakkuuden takia. Opettajana joutui käyttämään paljon omaa ääntä, jotta oppilaat kuulivat harjoitteen päälle. Keskustelimme lasten kanssa harjoitteiden äänenvoimakkuuksista, ja opettajana painotin

artikulointia ja äänteen selkeyttä. Harjoittelimme tätä piirissä ja kuuntelimme yhdessä, tulivatko äänteet artikuloiden. Lapset pystyivät itsereflektoimaan ja kuuntelemaan toisiaan. Tämä helpotti liikkuvia harjoituksia, ja lapset oppivat harjoittelun aikana ääntämään ja liikkumaan selkeästi samaan aikaan. Huomasin opetuskokeilussa, kuinka tärkeää on olla omissa malliesimerkeissä tarkka ja selkeä. Lapset omaksuivat tietoa opettajan kehosta nopeasti niin liikkeistä kuin äänneistä. Tämä vaati opettajana tarkkaa keskittymistä ja artikulaatiota.

Kehollinen oppiminen tuki lasten oppimisprosessia, koska se tarjosi lapsille uuden tavan oppia suomen kieltä. Liikkuminen ja kehollinen oppiminen rikastutti lasten oppimista. Lapset oppivat kokeilemalla ja liikkumalla, joista syntyi muistisääntöjä ja yhteisiä muistoja, joiden avulla pystyi hahmottamaan esimerkiksi kirjaimen. Lapset nauttivat, nauroivat ja innostuivat kehollisista tanssiharjoitteista, minkä takia harjoitteita kokeiltiin kunnolla. Lapset kokeilivat liikkeitä yhdessä, auttoivat toisiaan ja olivat toistensa inspiraation lähteitä. Yhdessä koetut hetket ja tunteet vahvistavat opittua. Yhteiset opetushetket olivat jääneet lasten mieleen positiivisesti ja uuden oppiminen omalla keholla oli ollut hauskaa ja innostavaa.

Kehollinen oppiminen saattoi auttaa erityisesti lapsia, joilla on hankaluuksia hahmottaa kirjain vain näkemällä se. Opetuskokeilussa jokainen lapsi pystyi muodostamaan itsenäisesti kehokirjaimen, joka muistuttaa kirjainkortissa olevaa kirjainta. Opetuskokeilun aikana lapset muistivat kehokirjaimet liikemuistin ansiosta, ja he pystyivät muistamaan kirjaimet paremmin. Kehokirjaimet ja kehollinen oppiminen tarjosivat uuden tavan muistaa kirjaimet. Kuvakorttien avulla lapset pystyivät myös yhdistämään kuvan ja liikkeen yhteen. Uskon, että kehokirjaimet auttavat ainakin osaa oppijoista esiopetuksen tunneilla muistamaan, miltä kirjain näyttää, jos sen vain kuulee.

Opetuskokeiluni oli lyhyt esiopetuksessa oleville lapselle, joiden matka kielellisessä kehityksessä jatkuu vielä pitkään. Toivonkin, että päiväkodin henkilökunta jatkaa harjoitteita uusien kirjaimien kohdalla ja soveltavat niitä uusien kielellisten asioiden opettelussa. Kehollinen oppiminen eroaa kuuloaistiin

perustuvasta auditiivisesta ja näköaistiin perustuvasta visuaalisesta oppimisesta ja voi edes auttaa joitakin oppijoita. Näin oppimiskokonaisuudesta saadaan mahdollisimman laaja ja jokainen lapsi voi löytää oman tapansa oppia asioita.

5 Lopuksi

Opetuskokeilun tekeminen ja opinnäytetyön kirjoittaminen on kehittänyt minua opettajana. Olen päässyt syventämään omaa osaamistani lastentanssissa ja auttamaan lapsia opin tiellä. Opetuskokeilussa kohtasin haasteita ja onnistumisia, jotka mahdollistavat opetuskokeilun ja oman opettajuuden kehittymisen.

Opetuskokeilun jälkeen voin todeta, että kehollinen oppiminen voi auttaa lapsia oppimaan kielellisiä asioita. Lapset pääsivät kehoillaan kokeilemaan konkreettisesti esimerkiksi kirjaimia ja tuntemaan, miltä tämä tuntui heidän kehossaan. Liikemuistin ansioista lapset muistivat kehokirjaimet nopeasti ja se auttoi lapsia hahmottamaan kirjaimen muotoa. Kun kyselin lapsilta, onko U-kirjaimessa kulmaa, he eivät osanneet suoraan vastata kysymykseen. Kehotin heitä kokeilemaan U-kirjankehoa, jonka jälkeen he huomasivat, että selkään ei tule terävää kulmaa. Näin kehokirjaimet auttoivat lapsia hahmottaan kirjaimen muotoa. Harjoittelun lopussa kehokirjaimeen yhdistettiin myös kirjaimen äänne. Lapset pystyivät tämän avulla yhdistämään kirjaimen muodon ja äänteen yhteen. Lapset oppivat kehollisen kokeilemisen kautta tuntemaan kirjaimet kehoissaan, näkemään kirjaimet kuvakorteista sekä muiden lasten kehoista ja kuulemaan kirjaimen äänteen.

Haasteena opetuskokeilussani koin korkeat äänitasot, kun lapset käyttivät äänneharjoitteissa ääntä. Erityisesti ohjeiden antaminen harjoitteen aikana oli vaikeaa. Oma ääntä ei saanut kuuluviin lasten äänien päälle. Kuitenkin opetuskokeilun aikana puhuimme lasten kanssa äänneiden selkeyttämisestä ja artikuloinnista, jonka jälkeen harjoitteet alkoivat sujumaan. Koen, että lapset innostuivat, kun ensimmäistä kertaa ehkä ikinä saivat luvalla käyttää ääntä äänneitä harjoitellessa päiväkodissa. Myös opettajana selkeytin paljon omaa artikulointia äänneissä, mikä helpotti harjoitteita. Huomasin, että mallioppiminen on lapsille hyvin tärkeää myös äänneiden ja äänen käytön kanssa.

Opetuskokeilua voisi kehittää vieläkin lisää ja löytää ratkaisuja esimerkiksi tilanteeseen, jossa lapsia olisi vieläkin enemmän. Erityisesti äänneitä

opeteltaessa koen opettajana, että kuusitoista lasta oli sopiva määrä harjoitteisiin, jotteivät äänitasot kohoa liian korkealle. Pohdin pystyisikö opetuskokeilua mahdollisesti toteuttamaan ulkotilassa, jolloin oppilaiden äänet eivät kuuluisi niin voimakkaasti. Opetuskokeilun harjoitteita pystyy helposti soveltamaan muihinkin kirjaimiin. Harjoitteita kannattaa soveltaa ryhmän mukaan. Niitä pystyy vaikeuttamaan ja helpottamaan esimerkiksi nopeuttamalla tempoja ja vaihtelemalla erilaisia liikelaatuja. Opetuskokeilun voisi toteuttaa jopa peruskoulun ensimmäisille luokille, kunhan harjoitteet sovelletaan hieman haastavammiksi.

Lähteet

Anttila, E. 2013. Koko koulu tanssii! Kehollisen oppimisen mahdollisuuksia kouluyhteisössä. Acta Scenia 37. Helsinki: Esittävien taiteiden tutkimuskeskus Teatterikorkeakoulu.

Anttila, E. 2022a. Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa. Kehollinen oppiminen: oppimisteoriittinen ja pedagoginen murros. Teatterikoulun julkaisusarja 58. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.

Anttila, E. 2022b. Mallioppiminen. Kehollinen oppiminen: oppimisteoriittinen ja pedagoginen murros. Teatterikoulun julkaisusarja 58. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.

Hakkarainen, P. 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jensen, E. 2001. Arts with the brain in mind. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development. Ebook Central.

Joyce, M. 1973. First Steps in Teaching Creative Dance to Children. California: Mayfield Publishing Company.

Niikkonen-Hilli, M, 2020. Pro Dance – stipendiaatit vuonna 2020. Viitattu 18.12.2023. <https://prodanceyhdistys.fi/uncategorized/pro-dance-stipendiaatit-vuonna-2020/>.

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 10.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Viitattu 15.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taideen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Tiainen, T. & Välimäki, V. 2015. Lukuja liikkuen, tavuja touhuten. Jyväskylä: PS-kustannus.

Turun kaupunki 2021. Turun kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 10.10.2023.

https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_kaupungin_esiopetussuunnitelma_2021.pdf

Viitala, M. 1998. Tanssia elämyksen ehdoilla. Lasten ja nuorten tanssin luovia prosesseja. Helsinki: Svoli-Palvelu Oy.